

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

กระทรวงศึกษาธิการ มีหน้าที่จัดการศึกษาให้กับประชาชน โดยเฉพาะการศึกษาขั้นพื้นฐานซึ่งกำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 49 ว่าบุคคลย่อมมีสิทธิเสมอกันในการรับการศึกษาไม่น้อยกว่า 12 ปี ที่รัฐจะต้องจัดให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ และมาตรา 80 ได้กำหนดเป็นนโยบายด้านการศึกษา ว่าจะต้องดำเนินการพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการจัดการศึกษาในทุกระดับและทุกรูปแบบ ให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมจัดให้มีแผนการศึกษาแห่งชาติ กฎหมายพัฒนาการศึกษาของชาติ ซึ่งกฎหมาย เพื่อพัฒนาการศึกษาของชาติ กำหนดให้มีการส่งเสริมการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย การเรียนรู้ด้วยตนเอง การเรียนรู้ตลอดชีวิต วิทยาลัยชุมชน หรือรูปแบบอื่น ๆ รวมทั้งปรับปรุงกฎหมายเพื่อกำหนดหน่วยงานรับผิดชอบการจัดการศึกษาที่เหมาะสมและสอดคล้อง กับระบบการศึกษาทุกระดับของการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย (2551 : 1) และพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มาตรา 15 กำหนดนิยามการศึกษานอกระบบว่า เป็นการศึกษาที่ยืดหยุ่นในการกำหนดจุดมุ่งหมาย รูปแบบ วิธีการจัดการศึกษา ระยะเวลาของการศึกษา การวัดและประเมินผลซึ่งเป็นเงื่อนไขของการสำเร็จการศึกษา โดยเนื้อหาและหลักสูตรจะต้องมีความเหมาะสมสอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของบุคคล แต่ละกลุ่ม ดังนั้น กระทรวงศึกษาธิการจึงได้ประกาศใช้หลักเกณฑ์และวิธีการจัดการศึกษานอกโรงเรียน ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 สำหรับผู้ศึกษาตามหลักสูตรการศึกษานอกโรงเรียน ทั้งระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้น และมัธยมศึกษาตอนปลาย ตั้งแต่ปีการศึกษา 2546 เป็นต้นมา

เมื่อประกาศใช้พระราชบัญญัติส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย พ.ศ. 2551 สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จึงได้เร่งพัฒนาการจัดการศึกษาตามหลักสูตร การศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 โดยใช้หลักเกณฑ์และวิธีการจัดการศึกษานอกโรงเรียน เพื่อพัฒนาประชาชนทุกระดับ ทุกวัย ให้เหมาะสมสอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของบุคคลที่อยู่นอกระบบโรงเรียน ให้เกิดการเรียนรู้ เพื่อนำไปสู่การ

สร้างสรรค์สังคมอุดมปัญญา ด้วยการจัดการเรียนการสอนอย่างมีคุณภาพและทั่วถึง โดยมีความมุ่งหมายเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ เป็นคนดี มีปัญญา มีความสุข ความเป็นไทย และมีศักยภาพในการประกอบอาชีพและการดำเนินชีวิต สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (2551 : 2) แม้ว่าการจัดการศึกษานอกระบบ หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 โดยใช้หลักเกณฑ์และวิธีการจัดการศึกษานอกโรงเรียน จะมีนักศึกษาสนใจเข้ามาเรียนในระบบนี้เป็นจำนวนมาก และสถานศึกษาเห็นความสำคัญของการเรียนระบบนี้แต่ก็ยังมีปัญหาและอุปสรรคบางประการ เช่น กระบวนการในส่วนของจัดการศึกษาการจัดการเรียนการสอน การออกกลางคันของนักเรียนและอื่น ๆ ทำให้การจัดการ ศึกษาหลักสูตรนี้ไม่เจริญก้าวหน้าเท่าที่ควร ซึ่งปัญหาต่างๆ ดังกล่าว ได้มีการศึกษาข้อมูล นำมาปรับปรุงแก้ไขและพัฒนาการจัดการเรียนการสอน โดยหน่วยงาน สถานศึกษา ผู้บริหารและครูอาจารย์ ตลอดจนมา แต่ปัญหายังคงเกิดขึ้นและมีอยู่ สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย (2551 : 5) ดังปรากฏในผลการประเมินคุณภาพตามหลักสูตรการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ของสถานศึกษาในพื้นที่จังหวัดหนองคาย มาตรฐานที่ 2 การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานนอกระบบ ระดับผลการประเมินเฉลี่ยเท่ากับ 2.68 ซึ่งเป็นค่าคะแนนที่ต่ำกว่ามาตรฐานด้านอื่น ๆ (สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดหนองคาย. 2553 : 3)

สภาพปัจจุบันศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เป็นสถานศึกษาที่จัดบริการให้การศึกษาทั้งการศึกษาสายสามัญ การจัดการศึกษาสายอาชีพ และการศึกษาตามอัธยาศัย สำหรับการศึกษาสายสามัญได้จัดการศึกษาตามหลักสูตรการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 เป็นการจัดการศึกษาที่มีขอบเขตกว้างขวางครอบคลุมการศึกษาขั้นพื้นฐานตั้งแต่ระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้น และระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ได้พัฒนาหลักเกณฑ์และวิธีการจัดการศึกษานอกโรงเรียนสายสามัญ เพิ่มเติม ได้แก่ การทำโครงการตามหลักสูตร และกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาคุณภาพชีวิต (กพช.) ที่นักศึกษาผู้เรียนต้องทำโครงการและปฏิบัติกิจกรรมไม่น้อยกว่า 100 ชั่วโมง โดยมีครูศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เป็นผู้จัดกระบวนการเรียนการสอน (กระทรวงศึกษาธิการ. 2551 : 7)

การจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดหนองคาย ครูศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จัดการเรียนการสอนแนวใหม่ เพื่อสนองนโยบายรัฐบาลในการปฏิรูปการศึกษาซึ่งแนวทางในการปฏิรูปการเรียนการสอนแนวใหม่มุ่งเน้นการปรับกระบวนการเรียนรู้สายสามัญโดยการปรับปรุงวิธีการพบกลุ่ม การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วย

ตนเองหรือทำกิจกรรมตามที่ได้รับมอบหมาย และการทำโครงการ การวิเคราะห์หลักสูตร และการปรับสาระการเรียนรู้ การวางแผน การจัดการเรียนรู้ การจัดกระบวนการเรียนรู้ และการวัดผล ประเมินผล (สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดหนองคาย. 2553 : 3)

จากเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยในฐานะเป็นบุคลากรสถานศึกษาจึงมีความสนใจที่จะศึกษา เรื่อง การปฏิบัติงานของครูศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ในเขตจังหวัด หนองคาย เพื่อให้ได้ข้อมูลสำหรับการกำหนดนโยบาย ตลอดจนแนวทางแก้ไขปัญหาและพัฒนา ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของครูศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ในเขตจังหวัดหนองคายต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการปฏิบัติงานของครูศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ในเขตจังหวัดหนองคาย
2. เพื่อเปรียบเทียบการปฏิบัติงานของครูศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในเขตจังหวัดหนองคาย โดยภาพรวมและรายด้านที่จำแนกตามสถานภาพ
3. เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะแนวทางในพัฒนาการปฏิบัติงานของครูศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ในเขตจังหวัดหนองคาย

สมมติฐานการวิจัย

บุคลากรสถานศึกษาในศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยที่มีสถานภาพต่างกัน มีการปฏิบัติงานไม่แตกต่างกันของครูศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ในเขตจังหวัดหนองคาย

ขอบเขตการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาการปฏิบัติงานของครูศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ในเขตจังหวัดหนองคาย ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตของประชากร กลุ่มตัวอย่างและตัวแปรที่จะศึกษา ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร ได้แก่ บุคลากรสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษา นอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ในเขตจังหวัดหนองคาย จำนวน 196 คน ประกอบด้วย ผู้อำนวยการศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอ 9 อำเภอ จำนวน 9 คน คณะกรรมการสถานศึกษา จำนวน 63 คน และครูประจำศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยตำบล 62 แห่ง ตำบลละ 2 คน จำนวน 124 คน (ข้อมูลศูนย์การศึกษานอกระบบ และตามอัธยาศัย จังหวัดหนองคาย, 2555 : 23)

1.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ บุคลากรสถานศึกษา สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย ในเขตจังหวัดหนองคาย จำนวน 158 คน ประกอบด้วย ผู้อำนวยการศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอ จำนวน 9 คน คณะกรรมการสถานศึกษา จำนวน 54 คน และครูประจำศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยตำบล 62 แห่ง จำนวน 95 คน ได้มาจากการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง จากตาราง Krejcie and Morgan (บุญชม ศรีสะอาด, 2545 : 43)

2. ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

2.1 ตัวแปรอิสระ ได้แก่ สถานภาพ จำแนกเป็น ผู้อำนวยการ คณะกรรมการสถานศึกษา และครูประจำศูนย์

2.2 ตัวแปรตาม ได้แก่ สภาพการปฏิบัติงานของครูศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย แยกเป็น 4 ด้าน ได้แก่ ด้านหลักสูตร ด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้ ด้านสื่อการเรียนการสอน และด้านการวัดและประเมินผลตามแนวคิดของ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2553 : 5 – 34)

3. ขอบเขตด้านพื้นที่

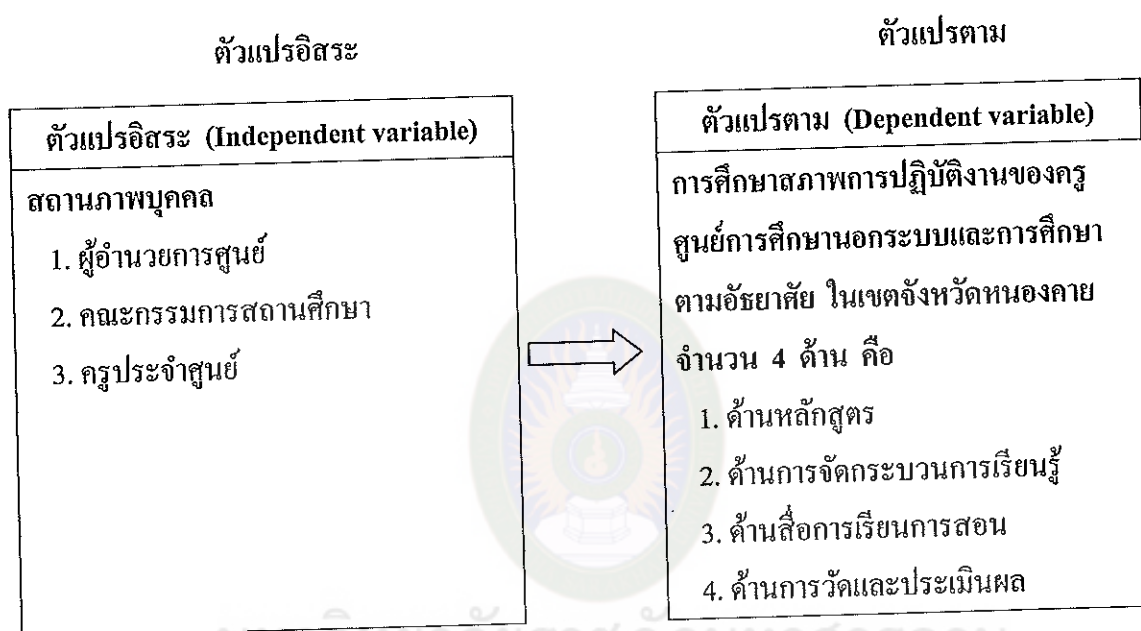
สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในเขตจังหวัดหนองคาย

4. ระยะเวลาของการศึกษา

ระยะเวลาในการศึกษา ปีการศึกษา 2556

กรอบแนวคิดการวิจัย

ในการศึกษาวิจัย เรื่อง การปฏิบัติงานของครูศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ในเขตจังหวัดหนองคาย ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าหนังสือ งานวิจัย เอกสารและตำราตามแนวทางด้านการจัดการเรียนรู้ การศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานมีกรอบแนวคิดในการวิจัยแสดงได้ดังนี้ (กระทรวงศึกษาธิการ. 2553 : 5 – 34)

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

นิยามศัพท์เฉพาะ

ในการศึกษาการปฏิบัติงานของครูศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ในเขตจังหวัดหนองคาย เพื่อให้เกิดความเข้าใจร่วมกันผู้วิจัยจึงได้นิยามศัพท์เฉพาะในการศึกษาดังนี้

1. สำนักงาน กศน. หมายถึง สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ตามพระราชบัญญัติส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย พ.ศ. 2551 ซึ่งปรับเปลี่ยนภารกิจมาจากสำนักบริหารงานการศึกษานอกโรงเรียนหรือกรมการศึกษานอกโรงเรียนในอดีต
2. การศึกษาตามอัธยาศัย หมายถึง กิจกรรมการเรียนรู้ในวิถีประจำวันของบุคคลซึ่งบุคคลสามารถเลือกที่จะเรียนรู้ได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต ตามความสนใจ ความต้องการ โอกาส ความพร้อม และศักยภาพในการเรียนรู้ของแต่ละบุคคล

3. การปฏิบัติงานของครู หมายถึง การดำเนินงานตามบทบาทหน้าที่ของครูศูนย์ การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ประกอบด้วย การปฏิบัติงาน 4 ด้าน ได้แก่ ด้านหลักสูตร ด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้ ด้านสื่อการเรียนการสอน และด้านการวัดและประเมินผล

3.1 ด้านหลักสูตร หมายถึง การประมวลความรู้และประสบการณ์ที่จัดขึ้น เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ ความสามารถ ทักษะ และคุณลักษณะตามที่กำหนดไว้ หลักสูตร จึงเป็นเสมือนแผนที่กำหนดทิศทางในการพัฒนาผู้เรียนไปสู่มาตรฐานการเรียนรู้ ซึ่งเป็นเป้าหมาย และมีการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ เพื่อให้ทราบความก้าวหน้าของผู้เรียนในการพัฒนาไปสู่ มาตรฐานที่กำหนด

3.2 ด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้ หมายถึง การจัดการศึกษาที่ถือว่าผู้เรียนสำคัญ ที่สุดเป็นกระบวนการจัดการศึกษาที่ต้องเน้นให้ผู้เรียนแสวงหาความรู้ และพัฒนาความรู้ได้ด้วย ตนเองหรือรวมทั้งมีการฝึกและปฏิบัติในสภาพจริงของการทำงาน มีการเชื่อมโยงสิ่งที่เรียนกับ สังคมและการประยุกต์ใช้ มีการจัดกิจกรรมและกระบวนการให้ผู้เรียนได้คิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ ประเมินและสร้างสรรค์สิ่งต่าง ๆ

3.3 ด้านสื่อการเรียนการสอน หมายถึง วัสดุ เครื่องมือ เทคนิค และวิธีการที่ ผู้สอนนำมาใช้ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพและบรรลุจุดประสงค์ที่กำหนดไว้

3.4 ด้านการวัดและประเมินผล หมายถึง องค์ประกอบที่จะช่วยให้การเรียนรู้ของผู้ เรียนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ เป็นกระบวนการตรวจสอบว่า ผู้เรียนได้บรรลุจุดมุ่งหมาย ปลายทางตามที่หลักสูตรต้องการหรือไม่เพียงใด

4. บุคลากรสถานศึกษา หมายถึง ผู้ที่ปฏิบัติงานในสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอก ระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ในเขตจังหวัดหนองคาย ทุกตำแหน่ง ที่ปฏิบัติงานในปี พ.ศ. 2556

5. สถานภาพ หมายถึง สิ่งที่บ่งบอกถึงตำแหน่งหน้าที่การทำงานของบุคลากร สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ในเขตจังหวัดหนองคาย ซึ่งได้แก่

5.1 ผู้อำนวยการศูนย์ หมายถึง บุคลากรที่ปฏิบัติงานในตำแหน่งผู้อำนวยการศูนย์ การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ในเขตจังหวัดหนองคาย

5.2 คณะกรรมการสถานศึกษา หมายถึง บุคลากรที่ปฏิบัติงานในตำแหน่ง คณะกรรมการสถานศึกษา ในเขตจังหวัดหนองคาย

5.3 ครูประจำศูนย์ หมายถึง บุคลากรที่ปฏิบัติงานในตำแหน่งครูประจำศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ในเขตจังหวัดหนองคาย

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. เป็นข้อมูลและแนวทางในการพัฒนาศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ในเขตจังหวัดหนองคาย ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น
2. เป็นข้อเสนอแนะให้บุคลากรสถานศึกษาและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง นำมาใช้ในการประกอบการพิจารณากำหนดนโยบายในการแก้ปัญหาของครูศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ในเขตจังหวัดหนองคาย ในโอกาสต่อไป

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY